

OBICEIURI ȘI TRADIȚII DE MĂRȚIȘOR ÎN AREALUL ROMÂNESC

”MARTISOR” CUSTOMS AND TRADITIONS IN THE ROMANIAN AREAL

Valentina SAMOILENCO,

lector universitar,

Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău.

ORCID: 0009-0005-2651-8697

CZU : 391.7(478+498)

Abstract:

Popular customs and traditions determine the continuity of a nation in history, make this nation known in all over the world. One of the most beautiful tradition of Romanians' spring holiday is the custom of wearing "Mărțișor" in March. The "Mărțișor" is a symbol of spring. A twisted white and red silk thread to which a lucky charm is attached. The "Mărțișor" is worn on the chest on the left side.

Key-words: *Tradition, March, "Mărțișor", Baba Dochia, Baba's days, popular calendar.*

Prima zi a lunii martie aduce cu sine o serie întreagă de obiceiuri și tradiții de Mărțișor, o sărbătoare închinată înnoirii timpului în pragul primăverii. La baza acestei cutume românești stă o gamă întreagă de simboluri referitoare la tranziția anotimpurilor și la ritualurile de atragere a norocului pentru anul în curs.

În calendarul vechi, 1 Martie marca începutul unui Nou An. Mărțișorul, o podoaba de mici dimensiuni cu șnur alb-roșu, a fost creat cu rol de talisman menit să poarte noroc și să însoțească urările de dragoste, sănătate, bucurie și bunăstare¹. Încă de pe timpul romanilor, venirea primăverii era un prilej de cinstire a zeului Marte, stăpânul forțelor naturii și al agriculturii.

Românii au un fel deosebit, original, de a întâmpina prima zi a primăverii, oferind și primind mărțișoare, tradiție veche, milenara care încă se mai păstrează, în ciuda valului de sărbători de import care nu au nici o legătură cu tradiția, spiritualitatea și cultura românească².

Originile acestei tradiții sunt incerte, dar primele dovezi arheologice care atestă existența mărțișorului datează chiar de pe vremea strămoșilor noștri daci, înaintea romanizării ținuturilor strămoșești. Cele mai vechi dovezi arheologice ale acestei tradiții au fost descoperite de arheologi la Schela Cladovei, în județul

¹ Lutec Marcel. *Timpul sacru. Sărbătorile de altă dată*. Iași: Ed. Kolos, 2010, p. 141.

² *Ibidem*, p. 142.

Mehedinți³, unde se găsește cea mai veche civilizație a Europei, cu o vechime de aproximativ 10000 de ani.

Cercetările arheologice efectuate în România au relevat obiecte asemănătoare măștișorului care datează de acum aproximativ 8000 de ani. Amuletele erau formate din pietricele vopsite în alb și roșu, concepute pentru a fi purtate la gat.

La getodaci, Anul Nou începea la 1 martie, iar calendarul lor popular avea doar două anotimpuri: vara și iarna, pentru că primăvara și toamna erau considerate anotimpuri de trecere. Pentru strămoșii noștri, măștișorul avea rolul de talisman și era oferit de Anul Nou (la 1 martie) persoanelor apropiate împreună cu urări de bine, sănătate, bucurii și dragoste. Măștișorul lor era confecționat dintr-o monedă de aur sau argint găurită legată de un fir împletit care se purta la gât, până când persoana care l-a purtat vedea un pom înflorit⁴. Atunci, măștișorul se lega de ramurile aceluiași pom și se credea că Noul An va fi la fel de frumos pentru cel care l-a purtat ca și pomul înflorit.

Tradiția seculară spune că măștișorul de argint, asemenea celui ancestral, este un odor sfânt și trebuie respectat ca atare: el aduce norocul și sănătatea, alungă paguba și dușmănia. Tot tradiția spune că persoana care poartă măștișorul se împrietenește cu Soarele, protectorul sănătății, iar cel care-l dăruiește, oferă persoanei dragi o fărâmbă de Soare.

Referind-se la această tradiție, poetul George Coșbuc explica într-un studiu al său de ce trebuie să purtăm măștișorul: „ Scopul purtării lui este să fii aproape de Soare, purtându-i cu tine chipul cu același rost cum purtăm noi o cruce ori un chip al lui Hristos în sân. Printre-asta te faci prieten cu Soarele, și-l faci binevoitor să-ți dea ce-i stă în putere: mai întâi frumusețe ca a lui, apoi veselie și sănătate, cinste, iubire și curăție de suflet”⁵.

Poetul face referire la puterea tămăduitoare a acestui obiect, comparat cu odoarele religioase: „Țăranii pun copiilor măștișoare ca să fie curați ca argintul și să nu-i scuture frigurile, iar fetele zic că-l poartă ca să nu le ardă soarele și cine nu le poartă are să se ofilească. Tradiția populară spune că măștișorul trebuie purtat ca un odor sfânt și, în nici un caz, nu trebuie considerat podoabă sau o jucărie”⁶.

³<https://stirileprotv.ro/divers/traditii-si-obiceiuri-de-1-martie-care-este-povestea-martisorului.html> accesat 020323

⁴ Marian Simion Florea. *Sărbătorile la români*. București: Fundația Culturală Rămână, 1994, vol. I, p. 281-282

⁵ <https://ro.wikipedia.org/wiki/M%C4%83r%C8%9Bi%C8%99or> (accesat 24.02.23)

⁶ *Ibidem*.

Despre istoricul mărțișorului, Tudor Arghezi afirma în volumul „Cu bastonul prin București”: „La început, atunci când va fi fost acest început, mărțișorul nu era mărțișor și poate că nici nu se chema, dar fetele și nevestele, care țineau la nevinovăția obrazului încă înainte de acest început, au băgat de seama ca vântul de primăvară le pătează pielea și nu era nici un leac. Cărturăresele de pe vremuri, după care au venit cărturarii, făcând „farmece” și făcând și de dragoste, au învățat fetele cu pistrui să-și încingă grumazul cu un fir de mătase răsucit. Firul a fost atât de bun încât toate cucoanele din mahala și centru ieșeau în martie cu firul la gat.

Vântul ușurel de martie, care împeștră pleoapele, nasul și bărbia, se numea mărțișor și, ca să fie luat râul în pripa, șnurul de mătase era pus la zimții de mart. Dacă mai spunem că firul era și roșu, înțelegem că el ferea și de vânt, dar și de deochi.”⁷

Mărțișorul este un mesager al bucuriei, al dragostei de viață, un simbol norocos prin care noi, oamenii, îmbrățișăm renașterea naturii odată cu venirea primăverii.

„Mărțișoarele jucau un rol important în victoria noului anotimp, cel călduros, asupra celui vechi, friguros, reprezentat de ultimele capricii ale Babei. Rolul cel mai important îl avea torsada, cele două fire împletite care inițial erau alb și negru, așa cum erau și oile babei”⁸, menționează Marcel Lutic, de la Muzeul Etnografic al Moldovei din cadrul Complexului Național Muzeal „Moldova”.

Albul și negrul reprezentau unirea cerului cu pământul, simbolul fertilității, a împletirii luminii cu întunericul, a iernii și a verii. Ulterior, s-a folosit în loc de negru albastrul, iar mai recent, de prin secolul XVIII-XIX se folosește roșul. Mărțișoarele erau oferite în special copiilor sau tinerilor și aveau un rol de protecție, după cum a mai menționat Marcel Lutic⁹.

„Prin 1914, Tudor Pamfile, ne asigura că vechile colori erau puține: albul firesc, negrul firesc și negrul cafeniu sau negrul curat, galbenul frumos și roșul întunecat”¹⁰. Tudor Pamfile, spune că „după gusturile de astăzi, vechile colori nu erau frumoase, adică nu erau aprinse și de felurite nuanțe decât foarte rareori. Nu erau «ochioase», «nu săreau în ochi», «nu băteau la ochi»”¹¹.

⁷ <https://ziarulunirea.ro/martisorul-de-1-martie-origine-si-semnificatie-anul-nou-la-geto-daci-312498/> accesat 25.02.23

⁸ Marcel Lutic, *op.cit.*, Iași: ed. Kolos, 2010, p. 145.

⁹ *Ibidem.*

¹⁰ Pamfile Tudor. *Sărbătorile la români*. București: SAECULUM I.O. 1997, p..202.

¹¹ *Ibidem.*

Etnograful a remarcat că „asemenea înaintașilor noștri de acum 100 de ani, mulți dintre noi nu mai știm de ce se confecționează măștișoarele sau de ce se păstrează cu încăpățănare firul împletit în cele două culori”¹². Acesta este motivul pentru care meșterii populari aduc, alături de măștișoarele cu alb și roșu și pe cele cu alb și negru sau alb și albastru. „Cele mai vechi măștișoare erau făcute din lână albă și neagră. Albul este semnul purității, fiind ca și negrul, o sumă a tuturor culorilor. În valoare absolută, albul este egalul negrului, deși, acum, se valorizează pozitiv numai albul. Etnologii au convenit că albul este o culoare de trecere, exprimând cel mai bine moartea și renașterea”, care a adăugat că atât negrul, cât și albul sunt ambivalente, albul fiind folosit în vechime pentru doliu¹³.

La fel, „Baba Dochia moare și renaște simbolic în cele 9 sau 12 zile ale sale de la începutul lunii martie. Iar această celebră babă nu ar fi altceva decât ilustrarea simbolică a timpului care se naște, curge și moare cu o ciclicitate stabilită cândva, demult, după ritmul lunii. Nu întâmplător, altădată, măștișoarele se puneau la apariția pe cer a Craiului Nou (lunii noi)”¹⁴. Fiind asociată cu pământul, Dochia are legătură directă și cu negrul, cealaltă culoare a măștișorului arhaic, negrul reprezintă pământul roditor. Astfel, „în torsada măștișorului, albul cu negrul reprezintă o îmbinare fericită a luminii cu întunericul, a zilei cu noaptea, a iernii cu primăvara, redând timpul anului, al cerului și al pământului. Albastrul, culoarea cerului și a apei, era un substitut al negrului. Culoarea roșie a exercitat și încă mai exercită o fascinație deosebită asupra oamenilor. Etnologii consideră că ea produce cel mai puternic efect asupra simțurilor, fiind simbolul frumuseții, tinereții, sănătății și bogăției. Este asociată în multe culturi arhaice venirii primăverii, nașterilor și căsătoriilor, a începuturilor. Încă și azi se pun canafi roșii la viței, mânji, miei și la copiii nou născuți”¹⁵.

Conform credințelor bucovinene, măștișorul este firul zilelor din an tors de Baba Dochia în timp ce urca cu oile pe munte, asemănător firului vieții omului tors la naștere de către ursitoare. Culoarea albă reprezintă frigul iernii ce se încheie, iar cea roșie căldura verii pe cale să se instaleze. În tradiția populară, cele două culori, alb și roșu, din care se împletește șnurul cu care se leagă măștișorul-talisman reprezintă și cele două anotimpuri de bază, iarna și vara.

În trecut, în mediul rural, șnurul măștișorului era împletit din lână de mamele care aveau copii mici. De șnur, ele înnodau o monedă de argint sau de aur, pe care o legau de mâna copilului. Ritualul era respectat în fiecare primăvară, pentru

¹² Marcel Lutic, *op.cit.*, Iași: ed. Kolos, 2010, p. 149.

¹³ *Ibidem*, p. 150.

¹⁴ Marian Simion Florea, *op.cit.* București: Fundația Culturală Rămână, 1994, vol. I, p. 314.

¹⁵ Pamfile Tudor, *op.cit.* București: SAECULUM I.O. 1997, p. 201.

că fiecare mamă era convinsă că această amuletă îl apără pe odorul ei de boli și de necazuri, că va fi sănătos, precum argintul sau aurul, și roșu la față ca șnurul amuletei¹⁶.

În unele zone geografice, mamele leagă un mărțișor cu moneda de aur sau argint de mâna copiilor înainte de răsăritul zilei de 1 Martie, pentru a-i feri de boli. În comunitățile tradiționale bucovinene, fetele oferă cu multa bucurie mărțișorul, în ziua de 1 Martie, flăcăilor din sat.

Totodată, în unele zone, mărțișorul era purtat la gât de fete pentru a nu fi arse de soare în timpul arșiței, iar purtătoarea acestui talisman repeta periodic zicala: „Cine poartă Mărțișoare/Nu va fi pălit de soare”. În trecut, în mediul rural, mărțișorul era purtat la reverul hainei sau la gât cu demnitate, chiar de persoanele care dețineau în comunitatea locală, obiceiul era respectat cu sfințenie de autoritățile locale, pentru că tradiția spune că, în acest fel, liderii locali atrăgeau norocul și belșugul în zona geografică respectivă. Mai mult, se credea că mărțișorul purtat de lideri alunga seceta și calamitățile naturale¹⁷.

Fetele purtau (și mai poartă) mărțișorul până la sfârșitul lunii martie sau până la întoarcerea păsărilor călătoare. Atunci, ele agățau amuleta într-un pom fructifer, pentru ca acesta să aducă în familia tinerii care l-a purtat o recoltă bogată, iar fata care l-a dăruit pomului să fie sănătoasă și să albă spor în tot ce întreprinde. Cu banul de argint, desprins de pe șnur, fetele cumpărau caș, pâine și vin roșu - alimente benefice pentru sănătate. Fetele erau convinse că vor avea fața curată precum cașul, rumenă ca pâinea, iar bujorii în obrăjori vor fi asemenea vinului, leac de viață lungă¹⁸.

În Dobrogea, mărțișoarele sunt purtate până la sosirea cocorilor, apoi aruncate în aer pentru ca fericirea să fie mare și înaripată. Transilvănenii leagă șnurul alb-roșu de ferestre, uși și coarnele animalelor pentru a alunga duhurile rele. Împletirea alb-roșie a șnurului se regăsește în steagul călușarilor, la bradul de nunta, la podoabele junilor și în multe alte obiceiuri străvechi.

În Transilvania, tradiția mărțișorului se păstrează din vremuri îndepărtate și, la data de întâi Martie, bărbații oferă mărțișoare fetelor și doamnelor în semn de prețuire și de iubire. Totodată, în această zi, fetele oferă mărțișoare mamei, rudelor de sex feminin și prietenelor¹⁹.

¹⁶ Marian Simion Florea, *op.cit.* București: Fundația Culturală Rămână, 1994, vol. I, p. 315.

¹⁷ Marcel Lutic, *op.cit.* Iași: ed. Kolos, 2010, p. 156.

¹⁸ *Credințe și superstiții după Artur Gorovei și T. Ciușanu*. Ed. Irina Nicolau, Carmen Hluță. București: Humanitas, 2000, p. 153.

¹⁹ Ion Ghinoiu. *Obiceiuri publice de peste an*. Dicționar. București: Fundația Culturală Rămână, 1997, p. 116.

În Ardeal, tradiția îndeamnă ca fiecare femeie să poarte măștișorul primit la 1 Martie timp de câteva zile. În trecut, doamnele și domnișoarele purtau timp de 12 zile o monedă de argint sau de aur legată la gât. În a 13-a zi, moneda respectivă se agață într-un păr, până când cel care l-a purtat vedea un pom înflorit, primul pom înflorit. De multe ori, doamnele și domnișoarele agațau măștișorul de un trandafir, iar cu moneda respectivă își cumpărau o bucată de brânză, pentru a avea o față frumoasă tot anul.

În vremuri îndepărtate, măștișoarele se purtau la mână sau la gât. Ele erau atârinate de un șnur alcătuit din două fire răsucite : unul de culoare roșie și celălalt de culoare albă. Astăzi, măștișoarele se poartă o perioadă de timp la încheietura mâinii sau se prind în piept, iar persoana care-l poartă crede că toate dorințele i se vor împlini²⁰.

Potrivit unei vechi tradiții, măștișorul se poartă până când înfloresc trandafirii sau vișinii. Atunci, șnurul se agață de petalele unui trandafir sau de ramura unui vișin. În alte regiuni, măștișorul se poartă atât cât durează zilele Babei (1-9 sau 1-12 martie) sau până la Florii, atunci măștișorul se scoate și se agață de crengile unui pom roditor. Există credința că, atunci când pomul are rod bogat, cel care a purtat măștișorul va avea mult noroc.

Până astăzi, în lumea satelor se crede că tânăra care nu poartă măștișorul primit în zorii zilei de 1 Martie se va ofili și nu va avea noroc tot anul.

În ziua de 1 Martie, în Banat, tinerele fete nemăritate se spală cu zăpadă sau cu apă adunată de pe frunzele fragilor din pădure în ziua de Măștișor. Când ritualul este respectat potrivit tradiției, tinerele fete se vor mărita în acel an²¹.

Bihoreni credeau ca însăși apa de ploaie adunată de 1 Martie sau din „Zilele babelor” te face frumos și sănătos, iar în Banat, datina spune că fetele să adune stropii de apa sau nea de pe frunzele fragilor din pădure, să se spele pe obrăjori rostind descântecul de dragoste al Dragobetelui:

- „Floare de fragă
- Din luna lui Mart
- La toata lumea sa fiu draga
- Urâciunile să le despărți”²².

În Banat, fetele se spală cu zăpadă pentru a fi iubite. Totodată, în localitățile din Banat, fetele oferă măștișoare băieților, lucrate chiar de ele.

²⁰ *Credințe și superstiții după Artur Gorovei și GH. T. Ciușanu*, ed. Irina Nicolau, Carmen Mihalachi. București: Humanitas, 2012, p. 90.

²¹ Marian Simion Florea, *op.cit.* București: Fundația Culturală Română, 1994, vol. I, p. 302.

²² Ion Ghinoiu. *Sărbători și Obiceiuri Românești*. București: Elion, 2003, p. 205.

În localitățile din Moldova, în ziua de 1 Martie, fetele oferă măștișoare băieților. La rândul lor, băieții dăruiesc fetelor măștișoare de 8 Martie, spre deosebire de restul zonelor geografice, unde persoanele de gen masculin poartă măștișoare doar în anul bisect, care se mai numește și anul lui Casian (anul cu luna februarie de 29 de zile)²³.

În arealul românesc circulă mai multe legende legate de tradiția măștișorului.

O veche legendă moldovenească spune că de 1 martie Primăvara a ieșit dintr-o pădure și a văzut cum, de sub zăpadă, răsare primul ghiocel. Fiind frig, a dat zăpada la o parte. Iarna, însă, s-a înfuriat și a înghețat de îndată ghiocelul. Primăvara a acoperit mica floare cu mâinile ei, însă s-a rănit la un deget, iar din deget s-a prelins o picătură de sânge cald care, căzând peste ghiocel, l-a reînviat. Astfel, Primăvara a înfrânt Iarna, iar de atunci culorile măștișorului au rămas roșu ca sângele și alb ca zăpada.²⁴

Legenda Soarelui travestit. În legătură cu venirea primăverii, o legendă spune că Soarele a coborât pe Pământ travestit într-o față foarte frumoasă. Dar un zmeu a furat-o și a închis-o în palatul lui. Atunci, întregul univers s-a întristat: păsările nu mai cântau, copiii nu mai erau veseli și nu se mai jucau, toată lumea era mahnită. Văzând câtă tristețe se abătuse în jurul său fără Soare, un tânăr curajos a plecat să găsească palatul răpitorului. Abia după un an, voinicul a descoperit palatul răpitorului, a eliberat-o pe față și l-a chemat pe zmeu la luptă dreaptă.

Tânărul a ieșit învingător și a eliberat-o pe față. La scurt timp, Soarele s-a ridicat din nou pe cer și a luminat pământul. Atunci a venit primăvara, oamenii și-au recăpătat optimismul și veselia. Numai voinicul zăcea în palatul zmeului, după luptele grele pe care le purtase cu acesta. Tot sângele cald i s-a scurs pe zăpadă s-a topit, au răsărit ghiocelii, vestitorii primăverii. De atunci lumea cinstește memoria tânărului curajos, legând cu o ață două flori: una albă, alta roșie²⁵.

Lepădarea de cojoace. Legenda spune ca fiul Babei Dochia s-a căsătorit cu aleasa sa, neținând cont de dorința mamei sale. Cu intenția de a o supăra, Baba Dochia își trimite nora într-o zi geroasă de iarna la râu. Îi dă acesteia un ghem de lână neagră și îi spune să nu se întoarcă acasă până când, după atâtea spălări, ghemul nu se va face alb. Oricât s-ar fi străduit fata, lâna neagră nu avea cum să devină albă... Din cauza gerului năprasnic, picături de sânge au început să curgă din degetele fetei și s-au prelins în râu, înroșind apa. Odată cu ele, curgeau și lacrimile

²³ *Ibidem*, p. 206.

²⁴ Ion Ghinoiu. *Vârstele timpului*. Chișinău: Știința, 1994, p. 382.

²⁵ Marian Simion Florea, *op.cit.* București: Fundația Culturală Română, 1994, vol. I, p. 302.

fetei. Văzând atâta durere, Iisus Hristos s-a înduioșat și i-a dăruit o floare de culoare roșie, sfătuind-o să spele lâna cu ea. Ceea ce fata a și făcut, mulțumindu-i-i frumos. A constatat cu uimire că lâna s-a albit și s-a dus acasă cu inima ușoară, povestindu-i soacrei sale minunea. Baba Dochia nu a crezut-o și a învinuit-o că cel care a ajutat-o (fata îi pusese numele de Mărțișor pentru ca nu știa cum îl cheamă) este iubitul ei. Mai târziu, Dochia își duce turmele la păscut sus pe munte, crezând ca a venit primăvara. Doar primăvara putea găsi flori roșii... Pentru ca era foarte cald, Baba Dochia în urcușul sau își scoate toate cele noua cojoace pe care le purta. La un moment dat, vremea se schimbă total. În loc de soare, se pornise o ninsoare care nu se mai oprea și în loc de căldură, s-a lăsat un frig de crăpau pietrele. De frig, Dochia și turmele sale de oi s-au transformat în stânci²⁶.

Din mulțimea de obiceiuri și tradiții mai mult sau mai puțin respectate în prezent de către trăitorii în arealul românesc, am selectat doar câteva, ce ne-au părut mai autentice:

1. Potrivit unei vechi tradiții moldovenești, de 1 martie femeile trebuie să prăjească boabe din porumb. Dacă grăunțele sar foarte sus, iar floricelele (popcorn) se fac mari, anul va fi bogat, iar gospodarii vor avea recolte substanțiale.

2. Se spune că firele mărțișorului reprezintă anul, împletit, zi cu zi, în două sezoane: unul cald și unul rece. O veche credință spune că mamele trebuie să le pună bebelușilor, pe mână, un mărțișor, pentru a avea o viață lungă și ferită de rele.

3. În mai multe sate oamenii leagă mărțișoare de gâtul animalelor, cu credința că astfel vor fi ferite de boli.

4. În unele gospodării, credincioșii agață mărțișoare de icoane, pentru a le aduce prosperitate și noroc.

5. În unele sate din raionul Ialoveni a fost o tradiție conform căreia fetele mari aruncau mărțișoare în apele curgătoare crezând că astfel flăcăii de care erau îndrăgostite nu le vor părăsi vreodată.

6. Zilele Babei este o altă tradiție respectată de români, ele sunt în număr de nouă. Pentru că în aceste zile se face trecerea spirituală din frig în căldură, din iarnă în primăvară, s-a păstrat obiceiul alegerii zilelor de Babe. Fiecare om își alege o zi din intervalul întâi și noua martie sau întâi și doisprezece martie, în unele zone. În funcție de evoluția vremii din acea zi, frumoasă și însorită sau zi friguroasă și ploioasă, ne putem anticipa norocul și starea sufletească din acel an. Dacă va fi vreme frumoasă, vom fi veseli și binedispuși tot anul, dacă din contra va fi frig sau va ninge, vom fi precum vremea: mohorați, fără viață și fără noroc de-a lungul întregului an. Modalitatea prin care ne alegem zilele de Babe diferă și ea de la zonă

²⁶ *Ibidem*, p. 303.

la zonă. Unii și le aleg aleatoriu, pur și simplu optând pentru o zi din cele nouă, alții și le aleg în funcție de ziua în care sunt născuți²⁷.

Tradiția mățișorului nu este caracteristică doar românilor, ci și altor popoare străvechi ce locuiesc în Balcani, bulgari, sârbi, macedonenii din Macedonia de Nord, albanezi și greci.

În Macedonia, doar copiii poartă mățișoare, începând cu seara de ajun a zilei de 1 Martie. Mățișoarele se poartă timp de 9 zile (până la 2 luni), până la 9 Martie, de Mucenici, după care se leagă de ramurile unui pom. Există credința că astfel pomii vor rodi din belșug, iar rândunelele vor veni de Pasti cu daruri de hăinuțe noi pentru copiii. Prin alte părți copiii poartă mățișorul 12 zile, după care îl leagă de un pom tânăr. Alții îl poartă până la sosirea berzelor. Unele tinere îl poartă până la sfârșitul lui martie, când pun șnurul pe un trandafir, să fie mândra și aleasă ca trandafirul rege al florilor²⁸.

În Albania copiii poartă „lidhka”, începând cu 14 martie, echivalentul mățișorului, până când apar primele rândunici, iar apoi acest talisman este agățat într-un copac pentru a alunga spiritele rele²⁹.

„Din aria balcanica, bulgari care au „Martenita”, care are la bază tot un șnur împletit cu diverse obiecte cu rol de talisman care se împletesc în șnurul respectiv și oarecum cu aceeași semnificate”³⁰, spune Carmen Mihalache, etnolog la Muzeul Taranului Roman. Sunt făcute din două bucăți de mătase, una albă și cealaltă roșie, răsucite între ele, la care se atașează monede, păr din coadă de cal, mărgele, usturoi, sau carcase de melci. Împreună formează amuleta.

În anumite regiuni din Bulgaria mățișoarele sunt purtate în funcție de statutul social. Astfel, fetele nemăritate vor purta mățișorul în partea stângă a rochiei, în vreme ce fetele bătrâne îl vor purta pe degetul mic al mâinii stângi. Bărbații căsătoriți poartă „martenitsa” la șoseta dreaptă³¹.

Potrivit tradiției bulgare, chiar și casele au propriile lor mățișoare, numite „martenitsa” sau „marticika”. Convingerea generală este aceea că mățișorul – mai ales dacă este însoțit și de o mică amuleta – are darul de a te apăra de spiritele rele.

²⁷ *Credințe și superstiții după Artur Gorovei și GH. T. Ciușanu*, ed. Irina Nicolau, Carmen Mihalachi. București: Humanitas, 2012, p. 91.

²⁸ <https://stirileprotv.ro/divers/traditii-si-obiceiuri-de-1-martie-care-este-povestea-martisorului.html> (accesat 02.03.2023)

²⁹ <https://stirileprotv.ro/divers/traditii-si-obiceiuri-de-1-martie-care-este-povestea-martisorului.html> (accesat 02.03.2023)

³⁰ <https://ziarulunirea.ro/1-martie-obiceiuri-traditii-si-superstitii-de-martisor-cele-mai-frumoase-si-cunoscute-traditii-si-obiceiuri-romanesti-legate-de-sarbatoarea-martisorului-312502/> (accesat 25.02.2023).

³¹ Ion Ghinoiu. *Sărbători și Obiceiuri Românești*. București: Elion, 2003, p. 205.

Bulgarii au și ei o Baba Dochia a lor, și anume Baba Marta, care este însă destul de ambivalentă. Se spune ca aceasta poate să aducă spirite malefice în casele pe care le vizitează dacă nu sunt curate și îngrijite. Încă un motiv în plus pentru anuală curățenie de primăvară³²!

În Bulgaria, simbolicele mărtișoare sunt oferite și bărbaților, dar ele au doar forma tradiționalului șnur alb-roșu. Bărbații poartă mărtișorul în șosete, femeile fac curat în casă pentru a scăpa de rele.

În Bulgaria mărtișorul trebuie purtat până la 22 martie sau până când vezi o barză sau un copac înflorit. Apoi mărtișorul este agățat de un copac, iar cel care l-a purtat își pune o dorință³³.

În prezent, mărtișorul este purtat întreaga lună martie, după care este prins de ramurile unui pom. Se crede că așa va aduce belșug în casele oamenilor. Se zice că, dacă cineva își pune o dorință în timp ce atârnă mărtișorul de pom, aceasta se va împlini numaidecât.

BIBLIOGRAFIE

1. *Credințe și superstiții românești după Artur Gorovei și F. Ciaușanu*. Ed. Nicolau Irina, Hulaș Carmen. București: Humanitas, 2000, p. 309.
2. *Credințe și superstiții românești după Artur Gorovei și Gh. F. Ciaușanu*. Ed. Nicolau Irina, Mihalache Carmen. București: Humanitas, 2012, p. 326.
3. Ghinoiu Ion. *Obiceiuri populare de peste an*. Dicționar. Red. Avramescu Aristița București: Fundația Culturală Română, 1997, p. 285
4. Ghinoiu Ion. *Vârstele timpului*. Chișinău: Știința, 1994, p. 382.
5. Ghinoiu Ion. *Sărbători și Obiceiuri Românești*. Ed. Carianopol Virginia. București: Elion, 2003, p. 411.
6. Luti Marcel. *Timpul sacru. Sărbătorile de altă dată*. Iași: Kolos, 2010, p. 392.
7. Marian Simion Florea. *Sărbătorile la români*, Ed. Datcu Iordan. București: Fundația Culturală Română, 1994, vol. I, p. 318.
8. Pamfile Tudor. *Sărbătorile la români*, Ed. Datcu Iordan. București: SAECULUM I.O. 1997, p.431.
9. <https://stirileprotv.ro/divers/traditii-si-obiceiuri-de-1-martie-care-este-povestea-martisorului.html> (accesat 02.03.2023).
10. <https://ro.wikipedia.org/wiki/M%C4%83r%C8%9Bi%C8%99or> (accesat 24.02.2023).
11. <https://ziarulunirea.ro/martisorul-de-1-martie-origine-si-semnificatie-anul-nou-la-geto-daci-312498/> (accesat 25.02.2023).
12. <https://ziarulunirea.ro/1-martie-obiceiuri-traditii-si-superstii-de-martisor-cele-mai-frumoase-si-cunoscute-traditii-si-obiceiuri-romanesti-legate-de-sarbatoarea-martisorului-312502/> (accesat 25.02.2023).

³²*Ibidem*.

³³ *Ibidem*, p. 206.